

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT NYASTE SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 47.) Utkommer hvarje Söndag. Göteborg den 23 November 1851. Pris för år: 4 R:dr B:co. (V årgången.)

Granadas eröfring af d'Estaing.

Grefve d'Estaing, utnämnd till kontreamiral år 1778, hade fått uppdrag att understödja nordamerikanska staternas frihetsstrid. Efter flera, mer eller mindre allvarsamma träffningar till sjös med de engelske amiralerna Howe och Hotham, styrde d'Estaing, till följe af erhållna instruktioner, rak kurs på Granada-ön, för att bemäktiga sig densamma. Hans flotta, bestående af 25 linieskepp, hvaraf endast tre med 50 kanoner, hade blott 1500 man landstigningstrupper ombord. Klar till afsegling, d. 30 Juni 1779, från Martiniques kungliga kastell, anlände han till Granadas redd den 2 Juli, kl. 5 e. m., och debarkerade likväl genast. Den franska styrkan, indelad i tre kolonner, marscherade hela natten tversigenom.

Grefve d'Estaing.

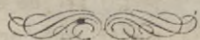
Följande dagen, efter att hafva undersökt belägenheten af det hospital som, inom ett halft kanonskott, dominerar kastellet, gjorde d'Estaing genast sina dispositioner, och gaf ordres till angrepp. Sjelf, i spetsen för en af de tre kolonner, som utgjorde hans lilla armée, marscherade han mot kastellet S:t Lukas' batteri. Trenne skansar stormades och eröfrades med bajonetten; inom mindre än en timma var fienden förfogad, och denna plats som den engelske guvernören ansåg för ointaglig, föll helt och hållet i fransmännens händer. Engelsmännen hade fyra 24-pundiga batterikanoner; när grefve d'Estaing bemäktigat sig dessa, använde han dem mot kastellet. Guvernören, lord Macartney, utom sig af förvåning öfver d'Estaing's djerfhet och framgång, samt för öfrigt ur stånd att uthärda den mot honom riktade, lifliga kanonaden, sände, utan uppskof, en parlamentär till fienden. Men, som han några timmar förut, på ett förfranska arméen förolämpande sätt, afslagit det honom gjorda anbudet af en hedrande kapitulation, så räckte d'Estaing fram sitt ur till lord Macartney's officer, och förklarade på samma gång, att han endast medgafve en timmas uppskof åt den ädle lorden; att klockan blott fattades några minuter i 3 och att han, lorden, måste

Granadas eröfring

gifva sig före klockan 4. Hotelsen var sträng; guvernören underkastade sig utan att säga ett ord. D'Estaing förde honom till Frankrike.

Men knappt hade man hissat fransk flagg, och knappt hade våra trupper bemäktigat sig ön Granada, förrän de nödsakades försvara sin eröfring mot angrepp af en engelsk flotta. Amiral Byron infann sig genast med 21 linieskepp, och en konvoy med landtrupper ombord. Fienden nalkades med fulla segel; d'Estaing, öfvertygad att hans fartyg ej finge tid att ordna sig som vanligt, gaf signal att bibehålla lederna. Linierna voro knappt formerade, förr än man måste begynna striden. Styrkan var lika å ömse sidor, men engelsmännen hade fördelen af en kombinerad stridsordning; detta oakadt blefvo de fullkomligen slagna. Byron, tvungen att fly, föriorade mer än 1800 man i denna batalj, som befästade Granadas eröfring. Denna vapenbragd kvarstår såsom ett bland de skönaste bladen i sjö-krigshistorien.

Gustaf den tredje och hans hof.

Historiska Skizzer.

(Forts. fr. N:o 46.)

Detta var det enda extra anslag som ständerna beviljade. Eljest voro de så hushållsaktige, att de till och med vägrade att underhålla en, så väl för staten som för koppargruvornes bearbetande, nyttig konstskola, medelst användbara lån på denna metall, till dess den kunde säljas. Men konungen, som ej kunde tåla att så nyttiga föremål blefvo lemnade utan afseende, fann utväg att understödja dem genom andra medel.

Eluru konungen fann så liten eftergifvohet å ständernas sida, vägrade han ej någon af deras önsknningar. Han medgaf en ganska väsendtlig rättighet, på hvilken han kunnat, enligt gamla regeringsformen, göra anspråk. Denna bestod uti rättigheten att afgöra hvarje fråga öfver hvilken ständerna befunnos sins emellan delade; men på riksdagens föreställningar lofvade konungen att ständigt blifva vid ständens pluralitet, och att anse frågan såsom ej väckt, då tvenne stånd stannade mot tvenne. Äfven samtyckte han att anse de civila och militära embetena som en egendom, hvars innehafvare ej kunde afsättas, utan att vara lagligen förvunna, till ett ovärdigt uppförande, undan-

tagande vid sådane embeten, som, enligt grundlagarne, bero ensamt af monarkens förtroende.

Denna begäran var å ständerna sida föranledd af kapten Ehrenpohls äfventyr. Denne blef kasserad och landförvist för några förolämpande uttryck på baron Henric Sparres räkning, hvilka var en af konungens favoriter, oakadt man i allmänhet ansedt denna sak af den natur att den bordt undersökas af opartiska personer, utan att konungen blandat sig deruti.

Ständerna gälvo ytterligare ett bevis på sitt oberoende och sin motsägelseanda, dymedelst att de minskade en procent på de kontributioner konungen fordrade för statens behof, och detta allenast för att utöfva sin rätt att bevilja eller afslå. Deras uppförande kunde ej annat än ofördelaktigt inverka på konungen, och han förebrädde dem det strängt i sitt tal vid riksdagens avslutande. Han sade dem bland annat, att, emedan han märkte att de voro benägne att misstro hans goda afsigter, skulle det framflyta många år innan han sammankallade dem ånyo. Denna riksdag gaf också konungen stora anledningar till missnöje. Flere medlemmar af adeln, som han hade bemött med en synnerlig vänskap, och hvilka ända dittills utgjort nästan hans enda sällskap, andades intet annat än motsägelse och oberoende. Grefve Brahe som konungen hade erkänt för kongl. familjens släktig, tilläggande honom alla en sådan rang åtföljande rättigheter, handlade öppet som de missnöjdes chef, och uttryckte sig föga öfverestämmande med de tänkesätt konungen trodde honom hysa för sig. Grefvens ovänner tillskrefvo detta uppförande ett missnöje öfver att han ej erhöi ett rum i rådet framför baron Emanuel De Geer, hvilken icke desto mindre ansågs såsom ganska värdig konungens val; men det funnos dervid äfven några misshälligheter, förorsakade genom den redan nämnde baron Sparre. Konungen ville utnämna honom till kapten-löjtnant vid livvakt, hvilket skulle satt honom i för nära förbindelse med grefven, och som ej ville hafva honom till kamrat i tjensten. Baronen sårad af detta uteslutande, begärde dertill upprättelse af grefven. Men konungen, som hade fått några misstankar derom, förbjöd begge att lemna sina rum, och, för att förebygga alla utvägar i och för den tillämnade duellen, ålade han baronen en angelägenhet utomlands. Men straxt derpå begärde grefven afsked från sin plats, och sysselsatte sig sedan endast med sina egna affärer.

Flere andra drogo sig undan från hof-

vet, missnöjde med styrelsen, och dem som egde konungens förtroende.

Ibland dem, hvilka satte sig emot hofvets mesyrer genom något personligt missnöje, var ingen häfligare, och detta med mindre skäl, än öfverste Armfelt. Det är sannt att den unge baron Essens befordran till öfverstelöjtnants-platsen vid lifdragornerna, hade kanhända förorättat Armfelt, som var förste majoren vid samma corps, men om konungen vid detta tillfälle visade någon partiskhet för baron Essen, hade han redan gjort mycket för den andre, hvilken vid revolutionen ej var mer än extra fändrik, och hade inom en så kort tid blifvit adlad, prydd med svärds-orden, och befördrad till en hedrande post i arméen. Vid sitt afskedstagande beviljade konungen honom andra fördelar, hvilka öfverste förmånerna af den plats som blifvit honom nekad.

Bränvinet, nästan den enda spiritus som nyttjas af svenskarne, tillverkades då, liksom nu, i stora brännerier af den bästa säd man kunde få, men landtfolket använde dertill vanligen endast korn, och äfven det af den sämsta sorten. Emedan det nästan alla år händer att en del af skörden kyls af höstregnet, eller att den ej hinner mogna till följe af vinterns hastiga inbrytande, tjenar den frusna säden, hvilken endast duger åt kreaturen, äfven till ämne för bränvinstillverkningen, och då denna operation, som blott medtager ganska litet af den mjölkliga och födande beståndsdelen, är återstoden af bränningen intot mindre nyttig för det andra ändamålet.

Emedan i ett så strängt klimat som Sveriges, de spirituösa dryckerna, åtminstone genom vanan, äro af stor nödvändighet, och utgöra äfven ett stort hushållsämne för bonden, i anseende dertill att ett glas bränvin jemte ett stycke bröd uppmuntrar mera hans tjenare till arbete än en mycket kostsamare måltid, vägrade man ej att betala en taxa under namn af bränvinsatt, då statens behof det fordrade.

Spekulanter, hvilka ej begrepo någon ting af bränvinstillverkningen, och ej insågo den stora nytta som tillskyndades allmogens hushållning, endast beräknande den möjliga åtgången af denna vara, samt den ofantliga mängd spannmål den kräde, uppskrämde på en annan tid sina landsmän, medelst öfverdrifna kalkuler, och åstadkommo bränvinsförbudet, hvarförutan riket varit nära sitt fall. Det finnes till och med exempel på att man betraktat införsel af franskt bränvin mindre skadligt för staten,

än friheten för jordbrukarne att dermed förse sig af egen spanmål.

Efter flere omvexlingar i bränvinsbränningen, och då 1772 års riksdag nalkades sitt slut, öfverlemnade ständerna till konungen rättigheten att tillåta eller förbjuda bränvins-tillverkningen efter omständigheterna.

Emedan detta sakernas tillstånd tycktes gynnande för projektmakare, dröjde ej baron Wrangel att framlemna sitt förslag för inrättandet af kungliga brännerier till utslutande förmån för kronan.

För att ingenting orda om jordbrukarnes naturliga och borgerliga rättigheter att använda sina mödors frukt till hvad de finna fördelaktigast i sin enskilda hushållning, utom att man lika väl skulle kunna förbjuda dem att baka och brygga, som att bränna bränvin, var detta monopolie-förslag så illa författadt och beräknadt, att det erfordrades ett stort förråd skenfagra argumenter för att få det antaget. Men det var ej underligt att man använde all ordklyfveriets och öfvertalningens magt, för att verkställa ett företag, hvaraf man skäligen kunde hoppas att blifva dirigent, och som lemnade utsigten af en betydlig förmögenhet, innan felet af kalkulen genom erfarenheten upptäcktes.

Sådant var det allmänna pratet, som vanligen bedömer sakerna endast af utgången, och gjorde kanhända förslaget upphofsman orätt. Också måste man erkänna att ganska dåliga kalkuler kunna uppgöras med den bästa mening i världen.

Man väntade så mycket mindre att denna plan skulle gå i verkställighet, som den i början blef häftigt motarbetad af baron Liljencrantz, hvilken då presiderade i finans-departementet. Men den som utlofvar millioner är alltid säker att vinna gehör, och om någon del af hans kalkul synes antaglig, är det lätt att skylta för resten.

Då inom landet så mycket spanmål som erfordrades till de kungliga brännerierna ej kunde anskaffas, ålades baron Liljencrantz att införskrifva sådan, och oaktadt han ej tog mer än hälften af den förtjenst som köpmännen fordrade, steg dock hans vinst till betydliga summor.

Man kan icke neka att behållningen blifvit ganska stor för kronan, om den ej uppslukats i förband af omkostnaderne vid inrättningen. Så många hus att bygga och inreda; så många arbetare och tjänstemän att aflöna; ständiga och alltid kostsamma reparationer; lägger man till allt detta tillfälliga och ganska fåta förluster, såsom genom eldsvådor, försommelse och oärlighet i förvaltningen, uppbördsmäns bankrut-

ter m. m. så bringas den verkliga vinsten endast till en fjerdedel af kalkulerna.

Om man härjemte kunde värdera den skogsförstörelse i grannskapet af och på flere mil omkring brännerierna, den förlust af tid och arbete för jordbruket, då bonden nödgades skicka en meniska och en häst, ofta en dagsresas väg, för den lilla quantitet bränvin som han mågtade köpa på en gång, vore man öfvertygad att detta monopolium, åtminstone till sina följder, förorsakade kronan mer förlust än vinst. Det enklaste sättet hade varit det som förut brukades, att utarrendera till bryggarne i städerna tillverkningen och försäljningen af bränvinet, och att till landsbygdens innevägnare lemna frihet att bränna till husbehof, samt derföre betala en viss afgift till kronan; men ingen fanns som då föreslog den.

Man blef snart öfvertygad om omöjligheten att af kongl. brännerierna draga den vinst man deraf lofvat sig, och man beslöt att utarrendera dem, för att åtminstone få veta hvad afkastning de skulle kunna frambringa. Detta gjorde några rika, ruinerade andra, och kronan såg sig ständigt bedragen på den inkomst hon kunnat hafva genom en enkel skatt på egendomarne. Böndernas riksdagsmän vid riksdagen 1786, hade instruktioner att till hvad pris som helst återvinna bränvinsfriheten, och oaktadt konungen fordrade en mycket högre summa, än den som inbragte den gamla skatten, tvekade de ej att bevilja den; men adeln, hvaribland funnos bättre kalkulatörer, och som funno sig intresserade af frågan lika mycket, om ej mera än bönderna, i anseende till det antal arrendegods som utgjorde deras jord, satte sig deremot med så mycken kraft, att konungen, som mildrat förslaget på trenne särskilda sätt, utan att kunna genomdrifva det, slutligen såg sig nödsakad att afstå derifrån.

Bönderna höllo ständigt stånd, och äfven efter riksdagens slut begärde de ett företräde hos konungen i detta ämne, hvilket förband honom att underhandla direkte med sine undersätare, utan ständernas mellankomst. Det blef alla provinser föreslaget att taga bränvinsbränningen på arrende, för en viss summa af hvarje distrikt, och fördeladt på alla de innevägnare som ville åtnjuta denna rättighet. Ut i hvarje socken röstade man öfver förslaget. Bönderna samtyckte till största delen, men adeln satte sig ännu deremot; några till och med hotade sina arrendatorer att drifva bort dem, om de förbundo sig att betala en skatt utan sine herrars begifvande. Allt detta

skulle nödvändigt förorsaka mycket missnöje å ömse sidor.

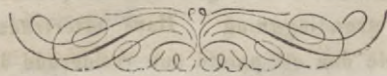
Det emot Ryssland år 1788 började kriget ökade adelns missnöje, och gaf der-till skäligen förevändning. År kriget öfverallt en olycka, så är det så ännu mer för ett folkfattigt land, hvilket ej har annan förmögenhetskälla än sina händers arbete, hvaraf vinsten endast erhålles i mån af det antal armar som dertill användas. Det antagna sättet att upprätta finanserna kräde ännu både tid och hushållsaktighet. Kriget skulle förstöra alla dessa tillställningar; men det återstår att veta, om konungen kunde undvika det, emedan nästan allt gick genom honom. Det är ganska svårt att upplysa derom. Man kan ej neka att han var den förste som drog svärdet, men om förolämpningen var sådan som man underrättades om i ett svenskt papper, gilladt af konungen, kunde han icke handlat annorlunda.

Man kan icke frångå att flere ryska manifest hade erhjudit storhertigdömet Finland ett fullkomligt oberoende af Sverige, under Rysslands beskydd. Är det sant att dessa tillbud voro i hemlighet förnyade en liten tid före kriget, och att ryska ingenjörer genomreste landet, för att taga grundritningar af alla betydliga platser, är det ej förvånande att Gustaf deröfver oroades, och att han tog sin tillflykt till våld för att drifva tillbaka dylika förolämpningar.

En omständighet som man icke kunde neka, kastar någon sannolikhet på resten; den är, att man, på det skeppet som togs under bataljen vid Hogland, fann en karta öfver svenska Finland, mycket noggrannare än dem man hade i Sverige. Denna karta blef sedermera graverad och allmängjord i Stockholm.

Alla krigsrustningar gjordes under förevändning att sätta sig i försvarstillstånd. Allmänheten talade med förargelse om de hotelser, hvilka Ryssland använde för att nödga Sverige att förse det med hjälptrupper emot turkarne. Soldaterna, som kamperade i hufvudstadens grannskap, uppretade af larmet, längtade att komma i ryssarnes åsyn för att tysta dem. Största delen af officerarne voro icke helt och hållet af samma mening, men så länge det endast var fråga om försvar, ansåg man sig nödsakad att lyda.

(Forts.)

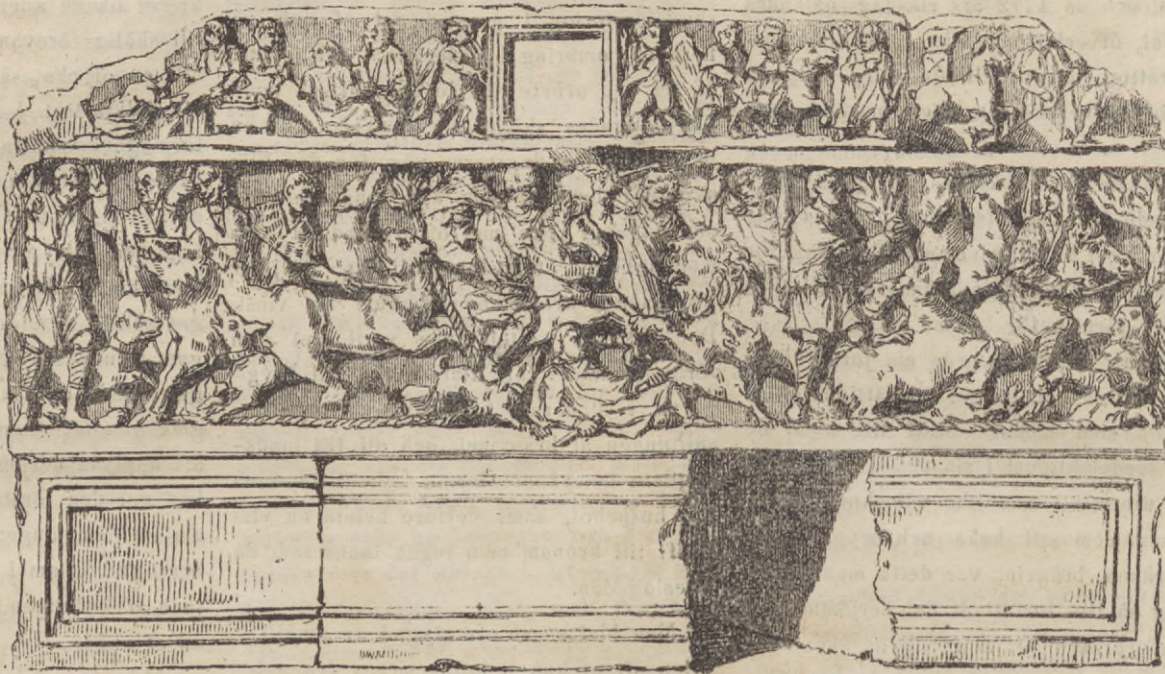
Déols

(i Departemanget Indre).

Norr om Chateauroux, midt på en vidsträckt slätt, på Indreflodens högra strand, ligger eller snarare låg den gamla staden Déols eller Bourg-Dieu (Guds borg), fordom en af de anseeligaste i nedra Berry. Den är numera endast en vidsträckt ruin; öfverallt ser man stenar och förfallna murar, öfverallt spår efter härjande krig, då man plundrade, brände och dödade i "Guds namn". Dörren till tornuret och gatan stå ännu kvar. En ny brygga har blifvit uppförd i stället för den, som fordom var midt emot Pariserporten. Pelarne synas ännu vid lågt vatten.

Enligt en krönika, skriven af en klostermunk på den tid, då den helige Ursin predikade evangelium för Berrys innevånare, i fjärde seklet, egde galliern Denis de s. k. "terres de Dieux et de Déols"; han var högt vördad, samt enligt krönikan, öfver sex fot lång och hundra år gammal; derjemte var han god, ädelmodig och befriade landet från farliga djur, om hvilka samma krönika förmäler, att de "liknade enhörningar, men utan horn." Till följe af svåra olyckshändelser, som fortforo i flere år, uppenbarade Gud sig för honom i sömnen, och befallte honom att i Bourges uppsöka romarn Leocades, samt, sedan han först låtit döpa sig, utnämna honom till sin efterträdare.

Leocades emottog dopet jemte sin son tidres. Denne senare dog kort derefter, och hans lik nedsattes, på hans egen begäran, i en graf, som fadren låtit åt sig själf bygga. Grafven är af hvit marmor och prydd med en basrelief i gallisk-romersk stil samt äfven med en fris som tyckes tillhöra en senare tid, föreställande dels händelser ur de första kristnas lif och dels jagsscener. Denna graf hade varit fullkomligen bibehållen, om icke en blind vidakepelse årligen borttagit några bitar af densamma, för att hota vissa sjukdomar. Man tillskrifver vanligen Leocades staden Déols grundläggning. Hans efterträdare uppförde der ett palats och residerade der ända till tionde seklet. Vi vilja i korthet

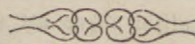

Ruiner af Déols.

sammanfatta deras historia. Ebbes, en ibland dem, emottog de brittiska munkar, som flydde undan för normanderna. Han grundade för dem Saint Gildas kloster, och dog i följd af en blesyr, som han fick i en strid mot normanderna; Roul de Large, hans son, drog sig undan till Chateauroux. Från den tiden blef klostret ganska mäktigt; påvarne bekräftade dess privilegier, samt gäfvode det, vid ett besök, namn af "St Petri spene"; abboten antog titeln "Furste af Déols", och slog mynt. Alla partier afundades honom hans magt. Förstördt af normanderna i tionde seklet, och åter uppbyggt 992, belägrades detsamma år 1076; år 1152 uppbändes största delen af staden; år 1187 ville Philip August återtaga den. I sextonde seklet voro huguenotterna och katolikerna vexelvis herrar öfver densamma. Under ligan eröfrades den åtskilliga gånger.

Déols kloster har för öfrigt, ända intill vår tid, förföljts af ett oblidt öde. År 1829 funnos ännu präktiga ruiner kvar efter detsamma. General Bertrand, som fick veta att man ämnade förstöra dem, gaf befallning om deras inköpande, men de voro redan sålde åt en murare. Numera kvarstår endast, såsom ett minne, en klockstapel i en egen stil, på ett fyrkantigt torn, med ett koniskt tak, samt några mindre cylinderformiga klocktorn, omgifne af koner. De mindre klocktornen (clochetons) säger Herr de Caumont i sin ypperliga *abécédair d'archéologie*, hafva icke blifvit

använda under romerska arkitekturens tidpunkt; jag känner knappt, i nordvestra delen af Frankrike, några prof derpå från elfte seklet, och man kan tryggt påstå, att de varit ganska sällsynta i detta land före senare delen af tolfte århundradet. Notre-Dame-kyrkan i Poitiers har flere sådana, ganska smakfullt byggda, och jag har sett dylika på andra kyrkor, hvilka anses tillhöra tolfte seklet. Den omständigheten att de förekomma å romerska minnesmärken har sannolikt föranlett uppfinnningen af kantiga hvalfbågar.

Bilder och Minnen från Harz.

(Forts. o. sl. fr. N:o 46.)

I början hyste jag inga misstankar; då var det några af mina kamrater, som hviskade mig åtskilligt i örat. Men nu hade jag ock tusende ögon och öron, ja, jag luktade spåret af den franska hunden. "Elisabeth," sade jag, "ser jag fransmannen hos dig, så är det förbi med oss!" Hon gret och svor mig evig trohet. Men fransmannen vistades alltjemt i närheten, och förstod att vinna den gamle. Han lät hemta lifsmedel i huset och intog der både frukost och aftonvard; jag brummade och den gamle blef vred, så blef jag borta, men mitt blod kokade . . .

Tornet i Déols.

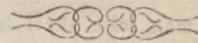
En mörk dag i slutet af hösten 1797 stod jag på lur här uppe vid qvarnberget; då såg jag en vit klädning framlysa och snart derpå kom äfven marquisen; han omfamnade Elisabeth, hon klappade hans hund, han klappade henne, de nedsatte sig, han såde henne tusende vackra saker på sin rotväliska, han vågade till och med att kyssa henne. Då var jag icke längre mig sjelf mäktig, jag sprang upp och ropade ett dunderande halt! Elisabeth skrek och skyndade bort. Fransmannen tog bössan ifrån jorden och ropte: "bort, tyska kanalje, jag skjuter!" jag var icke sen, ryckte bössan ifrån honom och lade an. Då skrek han: "avant, avant!" och hans stora hund störtar löst på mig . . . jag trycker af, och han fallen. Hunden hade gripit mig i strupen och kastat mig till jorden, ty jag var

så förskräckt öfver mitt skott, att jag icke tänkte på något försvar emot hunden. Dess rasande bett i halsen och skulderna bragte mig först till besinning, jag drog min sabel och högg ihjäl hunden.

Emellertid — så slutade den gamle sin berättelse — kommo några vedhuggare dit, jag gaf mig till fånge; man förde fransmannens lik till Blankenburg, mig i fängelse, och huru jag än försvarade mig, blef jag efter två års svårt fängelse dömd till döden; denna dom blef likväl genom hertigens nåd förvandlad till 20 års fängelsestraff. År 1813 hade jag utstått mitt straff; jag har fäktat som ett lejon emot fransmännen, ty de hade beröfvat mig min Elisabeth. Vid Waterloo blef jag sårad, erhöll afsked, och lefver nu i mina sorgliga minnen.

Tårarne strömmade från hans ögon. Vi frågade efter Elisabeth. "Hon har gått till den andra världen," suckade den olyckliga gamle; jag har aldrig sett henne sedan. Men de öronringar, smycken, kläder och grannlåter, som hon fått af fransmannen, har hon nedsänkt i qvarndammen vid slottet."

Sådan var den gamles sorgliga historia, som jag här återgifvit dig käro läsare, ämne nog för din tanke och din känsla.

En galerslafs ädelmod.

En fransk journal berättar, såsom tillförlitlig, följande rörande historia:

En skön, stor, ordentlig och stark man var hjertligen ledsen vid lifvet i Bagnon och ack! han skulle ju ännu der tillbringa många, långa år i jämmer och elände. Då lyckades det honom en gång att gäcka väktarnes vaksamhet; han flydde. Nu var han på det fria, öppna fältet. Hal med hvilken glädje han andades den rena luften, glädde sig åt solens värmande strålar, och rörde sig obehindradt på det stora fältet. Han kände att ett nytt lif genomströmmade honom, kände huru hans själs- och kroppskrafter tillvuxo; han var fri, långt, långt från Bagnon;

han var frälst. Då stannade han plötsligt framför ett litet förpaktare-hus; han vill gå ditin, vill bedja om ett stycke bröd, eller om man nekade honom . . . stjäla det. Men han blir stående, då han får ögonen på en fattig landtman, som, omgifven af hustru och barn, gråter bittra tårar.

"Hvad fattas eder?" frågade slafven.

"Ack, man vill sälja allt hvad jag äger, emedan jag icke kan betala min arrende-summa; det fattas mig ännu 40 francs i densamma.

"Låna dem, eller . . ." galerslafven uttalade icke ordet, ty han kände huru hans tankar togo en ädlare rigtning; han var innerligen rörd.

"Jag har redan allestädes försökt, men beständigt förgäfves. Ingen vill låna mig

så mycket som en skilling. Jag är ruinerad i grund, jag är förlorad! o, min stackars hustru, mina stackars barn!" och nu begynte hela familjen sucka och gråta.

"Nå, gif eder blott tillfreds!" sade slafven. J veten ju, att den som bringar en förrymd galerslaf tillbaka till Bagnon erhåller en belöning af 50 francs. Se på mig, jag är en sådan slaf. Nu, hastigt, lägg ett streck omkring lifvet på mig, och för mig till Bagnon.

Hvem förmår skildra landtmannens häpnad vid dessa ord, som klinga så ädelt, så upphöjdt; han blef stående med öppen mun; han ville icke tro det. Derpå yttrade han att man icke skall tro honom, när han säger, att han, en så liten, svag karl, bragt honom, som stod der, en verklig herkules, såsom fånge till Bagnon.

Men slafvens hjerta var nu en gång öppet för bättre känslor, det var frigjort från allt det onda, och Gud skänkte honom kraft att icke vackla. Ännu en gång säger han hoppet, säger han den dyrbara friheten farväl och går tillbaka till Bagnon.

Då han åter träder ditin, höjde sig der ett tusenstämmigt triumferande utrop ibland slafsvärmen. Man betalade åt landtmannen i belöning de 50 francs och bestormade honom med frågor, luru det lyckats honom, en svag och liten karl, att hemäktiga sig den kraftfulle och store mannen, som han förde vid ledsnöret, likasom han varit en hund. Men då landtmannen försäkrade, att han gjort den storartade fångsten, skratade man åt honom och berättade denna märkvärdiga historia åt Bagnons öfveruppsyningsman. Denne låter slafven komma till sig, och efter många frågor fram och åter, bringade han det derhän, att han tillstod sanningen.

Ännu mera öfverraskad att höra dennes sannfärdiga berättelse, än han redan varit öfver slafvens gripande, skref uppsyningsmannen med rördt hjerta till justitieministern och bad honom att förmildra den ädla galerslafvens straff.

Brefvet har för kort tid sedan ankommit till Paris, och ministern har sjelf berättat denna i sanning beundransvärda historia. Af allt må man förmoda, att denna slaf, som med en sådan mänsklig handling åter eröfrat sig en plats i mänskliga samfundet, skall erhålla en så fullständig benådning af människorna, som säkert redan blifvit skänkt honom af Gud.

En vandring genom Madras.

Jag vill antaga, kära läsare! att det är du, som landstiger på detta ställe, och jag vill ledsaga dig på denna din första vandring igenom en stor österländsk stad. Med beundransvärd skicklighet hafva några rod-dare fört dig öfver de fruktansvärda bränningarne och från dessa på deras skuldror burit dig upp på det torra. Du ser ännu de krampaktiga rörelser, som för några sekunder sedan visade sig i hvarje muskel af deras kroppar, och utropet: "Dschelli, dschelli!" (hurtigt, hurtigt!) som likt ett ångestrop höres från alla munnar, skulle ännu genljuda i dina öron, så framt icke tanken derpå utträngdes af en bild af ett ganska eget slag. Du har nämligen knappt landstigit, förr än en ogenomtränglig hinduisk människomassa omringar dig från alla sidor; de trampa dig på fötterna, spärra vägen för dig med sina vagnar, gråla och slåss om, hvem som skall bära dina saker och visa dig vägen, söka att föra dig till något visst hotel, eller uppfylla platsen måhända blott såsom nyfikna åskådare, som likaväl kunna stå här, som på hvarje annat ställe. Du är nära förtviflan till dess instinkten gifver dig det enda medel, som kan gifvas mot denna landsplåga: att välja dig en — dobasch och sätta dig i en palankin. Dobaschen, denna människa, lvars tjänst du på måfå, på hans ärliga ansigte eller måhända på en af Gud vet hvem skrifven rekommendation, som han räcker emot dig, antagit, är från detta ögonblick icke allenast din tjänare, utan äfven din cicerone, din tolk, rådgifvare, kommissionär och kassaförvaltare; han bär dina res-effekter, beskyddar dig mot påhängsenhet, har omsorg för, att du icke blifver narrad och bedragen, ja läser mången gång dina tankar och uppfyller dina önsknningar, ännu innan du har uttalat dem för honom. Stilla och ljudlös viker han knappt från din sida, utan att dock vara dig till besvär, och det enda han begär för så uppoffrande tjänster, är en obetydlighet i penningar, som du gifver honom efter eget godfinnande. Hans nattläger är en stråmatta, och för hans kost behöfver du icke sörja, ty han är så långt ifrån att njuta kristlig föda, att han, de tvenne gånger han löper hem om dagen, för att njuta sin tarfliga rismåltid, icke träder öfver sin dörrtröskel, utan att först hafva aftvättat den besmittelse, som han i ditt hus och sällskap ådragit sig.

Med denna förare kan du derföre frimodigt begifva dig på vägen. Men solen står ännu för högt för att göra en spaltur genom staden; du stannar derföre vid hörnet, som vetter åt stranden, och inträder i det nya, praktfulla "united service hotel," hvarest man för dig upp på första salen i den stora mot sjön öppna vestibulen. Här sträcker du dig trött och varm som du är, på en divan, låter den friska sjöviden svalka dig och betraktar nu *con amore* det rika och brokiga lifvet nedanför. Palankinbärarne, som under idkelig trängsel göra hvarandra platsen stridig utanför hotellets portal; jonglören, som nere på gatan visar några prof af sin taskspelar-skicklighet; ormtämjaren, som visar dig sina märkvärdiga ormar; tiggartilcken, som släpar med sig sin ännu mindre syster, i det hon låter henne rida på sin ena höft; personer, som löpa fram och tillbaka på stranden; vattenbärare, som bära vattnet i stora läderpåsar på ryggen eller draga små tornformiga åkdon, på hvilkas öfversta topp en slags kusk sitter nedhukad; ändtligen kameler, som svårt lastade mäta vägen med sina långa, ostadiga steg. Cicerouerna, med hvilka du skall göra den första flyktiga bekantskapen med Madras' vidlyftiga promenader och dess mångfaldiga befolkning: hinduer, muselmän, perser, afghauer, araber, armenianer o. s. v. hafva redan länge väntat på dig, och då solen emellertid har betydligt nedsjunkit, gör du en kort toalett och kör ett ögonblick i stark traf bort på den breda vägen omkring kastellet, genom alléen, förbi den en gång så mäktiga naboben af Arcotis palats, ut till landsbygden och berget St Thomas, ännu i dag valfartsort för en mängd syriske kristne som från det inre af Persien, Syrien och Armenien göra pilgrimsfärder till detta heliga ställe, hvarest deras apostel St Thomas för 1800 år sedan led martyrdöden.

Du färdas ändtligen förbi lord Cornwallis smaklösa staty till häst tillbaka till den "svarta staden"; solens glödande eldkula har försvunnit under horisonten, och mot den purpurröda vestliga himmeln i bakgrunden ser du en skön moské höja sina smala, gyllne spiror; några fromma muselmän knähöja i dess närhet, med ansigtet vända åt Mekka, för att bedja deras vanliga aftonbön till Allah. Några minuter derefter förbytas himmelns praktfulla färger i ett kallt mörker; de i murnischerne anbragte lampor, som framlysa, likasom tända af en osynlig hand, kasta, i

föreläsning med den försvinnande aftonrodnaden, ett halfdunkelt, magiskt ljus öfver det hela. Nu stiger du ur vagnen, för att till fots vandra genom de vidsträckt bazarerna och blanda dig mellan den svarta, böljande folkmassan, som lyst och ifrigt rör sig genom gatorna, hvilka bildas genom ucla och skröpliga hyddor, men hvarest du likväl skådar de kostbaraste varulager, såsom silke- och bomullstyger, mussliner och cachimirschalar, perlor, smycken, fjedrår, mattor, frukter m. m. d. Här sitter en köpman mellan sina varor, nästan bedöfvad af houkan, som är nära att falla ur hans mun; en annan, till hvars rispankakor och konfekturner du händelsevis närmar dig litet för att beskåda dem, kastar på dig en hotande blick, eller bortkör dig med en present af några sockerkulor, för att du icke skall träda hans bod för nära och besmitta all denna herrlighet; en tredje förföljer dig med en outtröttlig påhängsenhet ännu långt öfver på gatan, för det att du olyckligtvis kom att fråga honom om hans näsdukar eller schalar. Hvarje sed och hvarje tungomål här är främmande för dig, och du tror dig upplefva äfventyr ur "Tusende och en natt". Omsider ledsagar dig din "dobasch" åter till de europeiska kvarteren i staden och vänder tillbaka med dig till "united service hotel". Vid daggroningen nästa morgon står han återigen vid din säng, men du har knappt slagit muskitnätet åt sidan och släckt den nästan utbrända olj-lampan, förrän, just som du vill begynna att kläda dig, en annan obekant svart skepnad träder in till dig. Utan att göra dig många onyttiga frågor, framtager han rakknif, tvål och borste, visar dig i spegeln ditt långa skägg och begynner att raka dig, derefter kammar han ditt hår och klipper det, sedan kommer han till öronen och insticker en borste i dem tills det höres ett knäckande ljud; han behandlar alla dina lemmar på olika sätt, från skulderna till fingerspetsarna, så att det knakar och brakar i dem, han klipper dina naglar och fortfar så planmessigt, tills du omsider otålig sliter dig lös från hans manipulationer, för att ännu i den tidiga morgonstunden göra en spatsertur genom den "svarta staden".

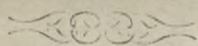
Allt andas här tystnad och fred; hinduern sover ännu, insvept i sitt lätta musslinstäck, på det hårda lägret framför huset, och blott då och då framkomma några djur från sina sofställen; papegojor flyga från den ena palmen till den andra, en apfamilj, som i en hop sitter samlad på

ett af taken, eller en pariahund, som slökande går på vägen, är allt hvad som afbryter den allmänna friden, som vederqvicker dig, likasom den friska morgondaggen, som kastat sin kalla duk öfver den stora staden.

Fästningen St. Georg, som ligger invid stranden, har hafvet till fästningsgraf, dess strand till glaciis och en mycket hög och starkt byggd mur till beskydd mot bränningarne, när stundom en eller annan af NO monsoonens stormar eller de i öfvergångsperioden herrskande orkaner bringa den bengaliska vikens vatten att stiga öfver sin vanliga höjd. Denna fästning bildar en stad för sig sjelf och innesluter verkliga palatser, som fordom voro presidentens och de förnämsta engelsmännens boningar, men som nu dels tjena till kvarter åt kommandanten och officerarne; dels äro kaserner och arsenaler. I arsenalen finnas 100,000 gevär och en stor mängd handvapen af alla slag. På dess sandade gator finnes ingen skugga och dess höga murar hindra den friska vinden i dess omlopp.

Omkring en half fjerdingväg söder om fästningen ligger en byggnad som förvånade mig genom sin besynnerliga likhet med våra randkyrkor och deras torn.

(Forts.)

Den outtröttlige arbetaren.

Under det att himlen lyser med sin skönaste glans, fälten blomstra och vattnen sorla, ilar en dyster, osynlig arbetare genom världen, rastlöst och utan skonsamhet afmejande sina skördar.

Målaren visar oss denne arbetsman under samma fränstötande gestalt som den vdskepliga hopen tillägger densamme. Det sanna kristliga snillet skulle hafva framställt honom såsom en behaglig skepnad med sorgsen, men mild blick, borttryckande eder från jorden, för att visa eder himlen.

Men vi vilja dristigt skåda detta benrangel, som tyckes finna ett nöje i att afmeja de nyss utspruckna blommorna.

Han har ej kunnat hindra dessa att hemta sin färgprakt ur morgonsolens strålar, att under några timmar dricka daggens droppar, att i luften utandas sina aromatiska ångor! Så äfven med lifvet! Innan han hiärer oss med sin lia, uppfånga vi

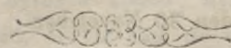
strålarne från något vänligt hjerta, och njuta af ömhetens och tröstens styrkande tårar, eller konstens och poesiens förtjusande skapelser!

Betrakta noga de föremål, som omgifva denne dystre skördeman! Här den jollrande barndomen, ungdomen, som söker hvarann, och den slutna familjen, förenande sig i förtroliga och oskyldiga njutningar; der makten, som befaller, äran som kallar, forskningen, som utgrundar, och den sanna tron, som slutar sin pilgrimsfärd! Låt döden arbeta, medan J ännu icke förspillt dessa lifvets rättigheter, eller försummat dess skyldigheter. Gud har gjort dem ljufva nog för att J må älska dem, och nog bittra, för att, när som helst, kunnen försaka desamma.

Denne skördeman är för öfrigt endast en dagakarl i den Högste Öfverherrens tjenst; han skördar för Gud, utan att skörda någonting för egen räkning! Dessa släkten, som han under sin framfart utrotar, måste lemna rum för följande generationer. På samma gång som himlen återtager den åt hvar och en af oss anförtrodda själsgnistan, införlifvas den jordiska omklädnaden åter med elementerna. Guds verk äro oförgångliga, men alla förvandlas de och förnyas. Menniskan är endast en form af denna oförgångliga materia, så länge världen styres efter samma allvisa lagar.

Låt himlen derföre le, och J mågen le med honom; ty dess fläktar, dess ljustrålar, dess vållukter innehålla just beståndsdelarne af hvad döden trott sig hafva utrotat; låt fälten blomstra, ty i deras blommors kalker ligger fröet till det lif, som nyss besjälade en dödlig varelse.

Hvarje gång, då konstnärens inbillningskraft, likasom nu, låter denna hotande vålnad framträda för edra blickar, så betrakta den, — icke för att förvånas öfver den höga förvandlingsmyster, som vi kalla *död*, men för att eftersinna, att ett väsende bor inom er, för hvilket ni måste redogöra inför Gud, som gifvit er desamma, och inför menniskor, för hvilkas skull J erhållit det. Då skall döden icke visa sig för er såsom en dystert hotande gestalt, förkunnande slut på edra glädjenjutningar, utan såsom den der allvarligen påminner er om edra pligters trogna och osbrutna uppfyllande.

Den outtröttelige arbetaren.